

straks de hare
vens ongeschikt
en van de stad,
noet zij berooid
eken.

n wien de liefde
nissen als het
daad van zell-
rbondskring, in
Zij breekt de
racters, en de
a isolement, dat
r kracht, maar
faling, dus van

K. S.

EVEN

aan—Schilder.

dagen voor, dat
eek, zijn referat
eformatie" af te
lijk, vervolgens ik
men), een andere
L, dat Ds Delle
te Kampen ge-
formatie" zou af-
ening geven zou
od aan. Ds Delle
dijk op de vriend-
s ik straks mijn
orzoover onze in-
ken, evenzeer in
isselen.

in een opkomende
wingen tot eenig

Ds Delleman het
spreken, in ant-

K. S.

ichten. (L)

s ik als uitgangs-
erscheid tusschen
n geloof (Cat. vr.
rgiffenis door het
worden geleerd).
n gedachtengang
onderscheid niet
et velerlei langs

t zie ik twee vrie-
ler schuldvergifte-
loof, waardoor ik
of of schijngeloof
den tot één vraag-
edaan, maar dan
tenzij men zich
ze herleiding.

n heb, heeft hij,
l verzet tegen een
wordt verworpen.
den bekommerde
gs een weg van
clusie zijn, welke
trent de echtheid
verkrigt men dan
chten des geloofs
k noem dit thans
grijk het is zich
an het genoemde

belijdenisschriften
ens wordt gespro-
loof, waarachtige
natuurlijk schijn-
lt.

asplanten: vr. 86,
it de oprechtheid
id (heiligmaking)
over de persoon-
ldvergiftenis door
ng (rechtvaardig-

gelegenheid zijn
chen deze tweed-
van de duidelijk-
den voorgrond te

t tweede stelling:
e vergeving zijner
en als vrucht van
schtheid van zijn
den weg van het
des Verbonds als

en mij geen ver-
we hier en daar
ler schuldvergifte-
echtheid van zijn

geloof, komt op de lijn van het Cartesiaansche: cogito,
ergo sum (ik denk, daarom ben ik). Eerst wil men
zekerheid omtrent zichzelf, om daaruit te concludeeren
tot de zekerheid omtrent Gods belofte.

Daartegenover moeten we steeds stellen, dat we eerst
zekerheid dienen te hebben aangaande Gods belofte, ook
ten opzichte van zichzelf, om daarna en daardoor zeker
te zijn van eigen geloof.²⁾

Het recht en de vrijmoedigheid om te gelooven, ont-
kennen we niet aan bepaalde werkingen des Heiligen
Geestes in ons, maar aan het Woord van God, dat tot
ons komt. Wij komen niet zelf, zoo schreef ik³⁾, op
grond van hetgeen we aan genadewerk Gods in ons
leven waarnemen tot de vaste conclusie: ook mij zijn
de zonden vergeven. Ware dit zoo dan zou de zekerheid
des heils rusten op een oordeel, dat wij zelf over ons
eigen leven vormden. Wie het in dien weg zoekt blijft
altijd twijfelen. Ons hart is arglistig en de cirkel der
zelfmisleiding kunnen wij door geen honderd kenmerken
breken.

Het antwoord van den Heid. Cat. op vr. 86 „dat elk
zij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd
zij", wordt dan ook wel zeer onjuist verstaan als men
meent, dat hier bedoeld is: op grond van de vruchten
des geloofs komt men tot de zekerheid des geloofs⁴⁾.
Een zal wie twijfelt de rust der geloofszekerheid kunnen
gronden op zijn zoozeer met zonden bevelde, zoo on-
wikkomen goede werken...

Zekerheid des geloofs dan genomen in den zin van
zekerheid des heils door het geloof.

Zij, die deze zekerheid opvatten als de conclusie
eener sluitrede, beroepen zich ook geheel ten onrechte
op het genoemde antwoord van den Catechismus. Men
gaat dan meestal als volgt te werk: er staat geschreven:
halig zijn zij, die honger en dorsten naar de gerechtig-
heid (1e stelling). Ik honger en dorst naar de zaligheid
2de stelling).

Conclusie: Ik ben zalig.

Nu merkte reeds a Brakel op: „Som tijds ziet men
de beide eerste stellingen klaar, evenwel blijft het be-
dult duister en geeft het weinig kracht tot vertroos-
ing".

Nu zou men a Brakel onrecht doen als men ook niet
doorgaf wat hij liet volgen:

„Som tijds werkt de Heilige Geest krachtiger dan
gewoonlijk en drukt de drie stellingen zoo klaar in, als
men het cachet indrukt in weeke was of lak; dat is
de verzegeling.

Som tijds geeft de Heilige Geest daarbij wel buiten-
gewone verlichting en geeft Hij niet alleen verzekering
an eigendom aan de zaken, maar ook gevoel en smaak
an de zoetheit en zaligheid der zaken".

Het ligt niet in mijn bedoeling hier verder op Brakels
ler in dezen in te gaan. Waar ik op wijzen wil is
dit: De verzekering bestaat niet in een oordeel (con-
clusie of besluit), dat wij over ons zelf vormen, maar
in de aanvaarding van het oordeel, dat God over ons
heeft. Maar al te veel wordt bij het huisbezoek nog
gewerkt met het syllogisme, alsof wij zelf door een
ontrede in staat zouden zijn ons te verzekeren van
de schuldvergeving.

Het aanhoudend verzet van Ds van Dijk hiertegen
onderschrijf ik volkomen. We kwamen hierin reeds
nareen voor eenige jaren, toen we beide een toespraak
hielden over de zekerheid des geloofs. (Theol. Schooldag
en Oost-friesche Ouderlingenconferentie).

Wij zaligen niet ons zelf door het geloof, maar God
wilgt ons door het geloof. En in dat geloof ligt de per-
soonlijke toeëigening opgesloten. De Heere Jezus zeide
immers: Ik roep Mijn schapen bij name. En Mijn
schapen hooren Mijn stem en zij volgen Mij.

De fatale scheiding van kennen en vertrouwen in de
geloofsdaad is ook door mij steeds bestreden. Het evan-
gelie, door welks kracht de Heilige Geest ons tot geloof
leert, bevat in de universele roeping de particuliere.
In deze wordt door het geloof gehoord, verstaan, aan-
genomen. Hierbij moeten we echter steeds nadruk leg-
gen op de waarheid, dat niet een geloofsdaad onzerzijds
de algemeene aanbidding des heils tot een persoonlijke
maakt, maar dat de Heilige Geest de belofte persoon-
lijk maakt.

Da van Dijk laat dit m.i. veel te weinig uitkomen.
Tandaar, dat hij geen plaats heeft voor, wat ik nu maar
nemen zal, het toevluchtnemend geloof. Ik ben het
niet hem eens, dat men van het toevlucht nemen des
geloofs niet komt tot het toeëigenen des geloofs door
toetredend zelfonderzoek. Maar ik ga niet met hem
mee, als hij dit onderscheid zelf niet wil laten gelden
en alleen maar van geloofsoefening wil weten, welke
toeëigenend is. Dan wordt op dit punt uit het oog ver-
loren, dat de Heilige Geest toeëigent en de genade-
werkingen des Heiligen Geestes souverain zijn.

Daarom meende ik in overeenstemming met hetgeen
in de D.L. I § 16 beleden wordt de term „toevlucht-
nemend geloof" te moeten handhaven en schreef ik⁵⁾
voorts, dat tusschen het toevluchtnemen en toeëigenen
des geloofs gesteld moet worden het wachten op den
Heere (Ps. 136).

Dit is geen lijdelijk wachten: mocht het nog eens
komen te gebeuren; maar een vertrouwend wachten:
wachten op den tijd van overvloediger genade en
werkingen des Heiligen Geestes, wetend, dat de Heere
in Zijn tijd komt met de vervulling Zijner beloften.
Dit wachten maakt niet werkeloos. Het eerbiedigt

Gods vrijmacht en dringt ondertusschen tot een naarstig
gebruik der genademiddelen en tot een ernstige oefening
in de godzaligheid.

Zoo komt het ook bij de bekommerden op Gods
bestemden tijd tot den jubel: ik roem in God, ik prijs
het onfeilbaar woord, ik heb 't zelf uit Zijnen mond
gehoord.

Nu nog een enkel woord over het slot van mijn tweede
stelling: „Dit sluit niet uit, dat zelfonderzoek naar de
vruchten des geloofs in dezen van beteekenis is".

Het vertrouwend, werkzaam wachten op den tijd van
overvloediger genadewerkingen, dringt tot een naarstig
gebruik der genademiddelen, waardoor God beloofd heeft
deze zekerheid in ons te werken (D.L. I § 16). En daar-
mee gaat ook gepaard een ernstige oefening van een
goede conscientie en van goede werken (D.L. V § 10).

De zekerheid der schuldvergiftenis kunnen wij ons
zelf niet verschaffen, maar haar biddend inwachtend,
ontvangen we steun en moed uit het getuigenis der
goede werken, dat we verkrijgen door zelfonderzoek,
terwijl dat zelfonderzoek ook van groot belang is, om
te ontdekken, waarin we de werkingen des Heiligen
Geestes tegenstaan.

Ik moge hier met deze korte aanwijzing volstaan;
omdat ik hierop straks nog nader terug moet komen.

TH. DELLEMAN.

Geloofsverzekerdheid en Zelfonderzoek. (L)

Het „gesprek" over geloofsverzekerdheid en kenmerken
des geloofs en zelfonderzoek en het verband daartusschen
en de mogelijkheden ervan en de voorwaarden daarvoor
is in vollen gang.

En wie de Waarheid Gods en den bloei der kerken
lieft, kan zich daar alleen maar over verheugen.
Want dat het „gesprek" begonnen is, bewijst dat er
verschil van inzicht was. En als er verschil van inzicht
is, dan is het een zegen als men daarover begint te
spreken, aldus gehoorzamende aan het bevel des
Heeren om alle gaven, ook die van inzicht op een be-
paald punt, ten nutte der anderen te besteden.

Zoo'n „gesprek" kan en zal onder den zegen des
Heeren leiden tot verheldering.

Tot verheldering. Meer niet. Want juist zooals met
alle kwesties zal de eindoplossing, de wezenlijke op-
lossing ook van deze vraagpunten eerst komen op den
jongsten dag. Tot dien dag blijven menschen alleen
maar bouwers, afbouwers worden ze nooit. En wat
ons te doen staat is, dat we onszelf (dat voorop) en dan
ook de anderen (daarna) dagelijks beproeven in
den gemeenschappelijken opbouwingsarbeid.

* *

Ja, zoo'n „gesprek" kan veel goeds uitwerken! Maar
dan moet er zijn een nauwkeurig verkennen van elkaars
standpunt. Dan moet men elkaar niet toedichten wat
men nooit, nooit heeft willen beweren.

't Heeft me daarom geweldig gespeten, dat Prof.
Grosheide in het „Noord-Hollandsch Kerkblad" (het
artikel is later overgenomen in het „Jongelingsblad")
schreef: „Zoo bleek ons dezer dagen, dat er zijn, die
tegen het zelfonderzoek van den geloovige ernstige be-
zwaren hebben. Zulk een zelfonderzoek zou door de
Schrift niet alleen niet worden aanbevolen, maar zelfs
verboden".

Oogenblikkelijk werd deze uitspraak overgenomen door
allerlei organen. En de jammerklachten over zooveel
lichtzinnigheid klonken reeds door de lucht.

't Is jammer, dat Prof. Grosheide nu geen namen
noemt. 'k Weet wel, Prof. Grosheide doet dat nooit, maar
nu is het toch wel heel jammer. Want, eerlijk gezegd,
ik geloof niet, dat er zulke verwerpers van het „zelf-
onderzoek van den geloovige" zijn. 'k Heb er nog nooit
één ontmoet. En, als ze er waren, dan moesten zulken
toch zeker wel aanstands met onze kerken breken. Want
dat het „zelfonderzoek van den geloovige" noodzakelijk,
ja, zelfs een levensnoodzakelijk is, dat leert de Schrift en dus
de Belijdenis toch wel zeer duidelijk! 'k Ben ervan
overtuigd, dat alle Gereformeerde predikanten bereid
zouden zijn een pleidooi te leveren voor de stelling
„Zelfonderzoek noodzakelijk!" Allen, zonder één uit-
zondering.

Waarover dan wel het „gesprek" gaande is? Niet
over de noodzakelijkheid, maar wel over de voor-
waarden, de voorwaardenstellingen, de methode, de doeleinden, de mogelijkheden,
het nut van het zelfonderzoek en dergelijke. Maar
juist het feit, dat men daárover spreken wil be-
wijst, dat de noodzakelijkheid vaststaat. Men
gaat niet spreken over de voorwaarden waaraan een
daad zal moeten voldoen, als men die daad ten eenen
male afkeurt.

* *

In het gesprek over het zelfonderzoek, heb ik, mijns
ondanks, ook een rol gespeeld.

Op verzoek van het Bestuur der afdeling Zuid-Hol-
land van den Bond van Jongel. Vereen. enz. schreef ik
enkele artt. in het „Jongelingsblad" over de vraag of
zelfonderzoek kan leiden tot geloofs-
verzekerdheid¹⁾. En ik had daarbij dat speciale
zelfonderzoek op het oog, dat ik als volgt omschreef:
Onder zelfonderzoek wordt dan verstaan het ontleden
van het „zieleleven". Dat wordt dan zoo zorgvuldig
mogelijk nageplozen. Alle mogelijke stemmingen, ge-
(Zie vervolg op blz. 352.)

1) Deze artt. waren een omwerking en uitbreiding van artt.
door mij geschreven in „Ons Kerkblad", uitg. S. Kleefman,
Sappemeer. Ze werden indertijd overgenomen in de „Pers-
choon" van „De Reformatie", Jrg. 14, Nos. 43, 44, 47. Uit
het Jongelingsblad nam „De Reformatie" stukken over in Jrg.
16, Nos. 11 en 18.

Agenda-fouten.

Er is een tijd... schreef eens de wijze Prediker.
Ik zou zijn opsomming willen aanvullen met het
vers: Er is een tijd om te vergaderen en een tijd
om verre te zijn van vergaderen.

Ieder jaar treft mij opnieuw hoe men de maand
Juni, vaak de schoonste en de warmste van het
jaar, gebruikt om allerlei vergaderingen te houden.

Bij een hondsdaag-temperatuur werd de Theo-
logische Schooldag gehouden. Mijn menschelevend
hart zweelte met professoren, curatoren, deputaten
en andere aanwezigen mede.

Terwijl de thermometer nog eenige graden steeg,
toogden onze ouderlingen tot een tweedaagsche
conferentie samen om een waarlijk niet licht pro-
gramma te verwerken. Het was bij deze gelegen-
heid, dat ik cum laude slaagde voor mijn propjes
in medelijden.

Toen ik mijn laatste zakdoek nam, bereikte
mij een convocatie voor de jaarvergadering van
de Vrije Universiteit.

Men kan uit dit alles concludeeren, dat wij heel
flinke menschen zijn, die zich door niets laten af-
schrikken. Ik wil die conclusie niet aanvullen, wel
aanvullen. Namelijk hiermede, dat wij bij al onze
flinkheid toch wel een tikje dwaas doen.

Mag ik nog een staaltje toonen?

Als alle vogels zingen, zitten onze heete kinde-
ren in heete kamertjes van heete huizen te blok-
ken op hoogst interessante onderwerpen als de
samenstelling van een nijlpaardgebijt of de inrich-
ting van een sperwer-skelet. Dit noemt men na-
tuurkunde. Deze natuurkunde beoefent men in
een heet kamertje aan de hand van een droog
boekje, terwijl heel de natuur noodigt en jubelt!

Maar er is nog meer.

In het seizoen waarin de intellectuele praesta-
tie van den mensch het laagst staat, neemt men
bij voorkeur allerlei examens af.

De psalmist zong het met verrukking: De velden
zijn bekleed met kudden, de dalen zijn bedekt met
koren, ook juichen en zingen zij!

Maar wij zingen ónze zomerpsalm:

De zalen zijn vervuld van vergaderingen.
De tassen zijn propvol met huiswerk.
De hoofden zijn vervuld van examens.
Dies weenen de kinderen en grommen de ouders.
Waarom zijn we zoo dwaas?

Waarom zorgen wij niet dat einde Mei alle ver-
gaderingen gehouden en alle examens afgelegd zijn?

Waarom kunnen wij ons intellect en onze zenu-
wen zoo schrikkelijk martelen en overspannen?
Om des werks wil?

Maar dan vergissen wij ons toch.

Want wat wij in het zomerseizoen verrichten,
is practisch zoo goed als verloren.

Wee den schrijver, wiens boek juist voor het
zomerseizoen in het licht verschijnt, het loopt
alle gevaar op de krakende zolders van den uit-
gever een roemloozen dood te sterven.

Het enthousiasme, de bezieling op vergaderingen
gewekt, loopt voor een belangrijk deel in het zand.

Straks komt de verlate vacantie en wisch als
een groote spons alle indrukken weg.

En die vacantie zelf dreigt zijn nut te missen.

Zoo in Mei kan ieder aan zichzelf waarnemen,
hoe het leven tijdelijk om een andere instelling
vraagt. Er treedt vanzelf een zekere ontspanning
op in den geest, het lichaam verlangt naar lucht
en beweging.

Wie op dat moment den arbeid een oogenblik
geheel of gedeeltelijk kan loslaten, komt na een
korte rust als een herboren mensch terug. Maar
onze agenda veroorlooft ons dat niet. Daarom
moet de zweep voor den dag gehaald en de on-
willige geest moet geslagen en gestriemd worden
om nog een paar trajecten voort te zeulen.

En dan is de vacantie verloren. Dan worden
wij gelijk aan het paard van de postkoets, door
Dickens beschreven, dat nooit uitgespannen werd,
omdat het anders zou omvallen.

Dan wordt de vacantie voor den werker geen
genot meer, maar een kwelling, een marteling.

En straks als het arbeidsseizoen weer aanvangt,
neemt de natuur revanche.

Dan zakt het leven in en kost het de grootste
moeite de publieke actie weer op te pooken.

Door onze agenda-fouten.

Laat ons onze agenda herzien.

Laat ons de groote vergaderingen uitstellen tot
den nazomer.

Beter kan men de wintercampagne niet openen
dan met een paar groote bezielende vergaderingen.
Laat ons de vacaties vervroegen.

Gebaat hiermede zullen zijn en de werkers en
het werk.

N. B.

1) Zie „De Reformatie" van 5 Juni, blz. 308.

2) Zie mijn: Het H. Avondmaal, blz. 132/133.

3) Het H. Avondmaal, blz. 13/14.

4) Over de juiste beteekenis van dit antwoord handel ik in

5) Het H. Avondmaal, blz. 21.